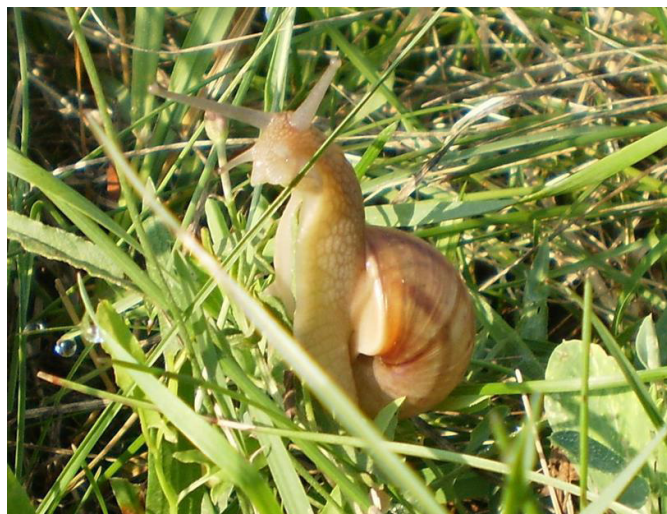

Каравани с рога по алеите и оградите

Автор: К. Гербов

<http://nauka.bg/forum/index.php?showtopic=10948>

*Рога има, вол не е; самар носи - кон не е!
Вита къща на гърбина, с нея броди из къщи-
на! Що е то?*

Градинският охлюв (*Helix pomatia*) е един от най-разпространените у нас сухоземни охлюви. Носи името си от предпочитаното от него местообитание: живее предимно в градини. Среща се и в градските паркове, особено ако те са създадени на места, където преди е имало къщи и дворове. Може да го видите обаче и по полянките край населените места, а и в горите край тях. Спада към семейство Хелициди (*Helicidae*) на клас Коремоноги мекотели (*Gastropoda*). Тялото му достига на дължина до 8 см, а черупката - до 4 см височина и 5 см дължина. За тези физически данни се приема, че това е най-едрият охлюв в Европа.

Основните части на охлюва са тялото и черупката, наричана още раковина. Тя е надеждна защита за мекото тяло на охлюва. Състои се от 3 пласта: външен (периостракум), среден (остракум) и вътрешен (хипоостракум). Първият пласт е от органично вещество, а останалите са варовикови. Черупката е спирално завита надясно около една ос, на 4,5 оборота. Образува се още в ларвния стадий.

Цветът на черупката на охлюва варира от жълто-кафяв до кафяво-бял. По дължината на първите 2-3 оборота окраската е „на рета“: редуват се по-светли и по-тъмни ивици. Има и монохромни изключения, като индивидът, показан горе вдясно. Окраската може да бъде различно наситена, което зависи от мястото на обитаване и е свързана с отделената там слънчева радиация. Изказват се мнения, че окраската може да е свързана с околната среда и да служи за маскировка от враговете. Също, и че се мени в зависимост от храната, която приема охлювът.

Тялото е асиметрично, ясно обособено на глава, „торбичка“ с вътрешните органи (висцерум), мантия и крак. Цялото тяло е добре развито, мускулесто. Има плоска част за пълзене. Кожата съдържа много слюзести жлези. При нормално състояние кракът е дълъг 3,5-5 см, но когато охлювът се разтегне при придвижване, може да достигне до 8-9 см. При неблагоприятни условия градинският охлюв скрива главата и крака си в черупката.

На първата снимка, горе, е показан охлюв, който изглежда е настъпан на алеята от някой минаващ (често се виждат такива в парка) и черупката му е счупена. Под нея се вижда как изглежда скритата част от тялото на охлюва. На втората снимка се вижда охлюв, на който кракът е двуделен или на края има някакви израстъци (?)

Мантията на охлюва образува мантийна празнина, в която се разполага мантийният комплекс от органи. Самата мантия служи като дихателен орган на охлюва. Чрез сви-

ване и разпусчане на мускулите, разположени в дъното на мантийната празнина, се извършва поемане и изхвърляне на въздух. Стените на кръвоносните съдове на охлюва са много тънки и правят възможна обмяната на кислород между навлезлия в мантийната празнина въздух и кръвта. През зимата дихателните движения могат съвсем да прекъснат. Така охлювът зимува.

Главата на охлюва е добре обособена. Тя носи устата, очите и пипалата, наричани още мустаци, които са два чифта. Предните пипала са по-къси и изпълняват функцията на осезателни органи, а задните са по-дълги и носят миниатюрните очи. И двата чифта пипала са кухи. Благодарение на мускули, които са прикрепени от вътрешната страна на върховете им, те могат да се обръщат навътре и прибират. Очите представляват мехурчета. Те имат кристална леща, която е прозрачна и се намира на предната им страна. Задната стена на тези мехурчета е постлана с пигмент. Зрението на охлюва е слабо – той различава само светлината. Двете по-къси пипалца му служат като органи на вкуса, обонянието и осезанието, чрез които намира храната си.

Градинският охлюв се храни с листа, които захваща и стрива чрез рогова челюст и спе-

циален режещ апарат със зъбчета, наречен радула. Те са разположени в празнина, след устата, която пък е разположена коремно като напречна бразда. На горните две снимки охлювът е заснет в момент на хранене.

Охлювът пълзи, благодарение на крака си. Самото пълзене се извършва с помощта на многобройни контракции (съкращаване) на мускулите на крака. Когато пълзи, охлювът оставя след себе си лигава следа. Лигавата материя, която се отделя в този случай, е продукт на така наречената педална жлеза, която се намира гръбно на крака, но се отваря коремно. Отделящият се специфичен секрет „смазва“ пътя на животното, и с това подпомага движението на охлюва по суха и грапава повърхност.

Охлювът не само пълзи, но обича да се катери по здрави растителни стъбла, дървета и огради. На този факт не е обърнато внимание в статиите за охлювите и той не е обяснен: случаен ли е или охлювът е привличан от нещо.

Градинският охлюв е хермафродитно животно със сложно устроена полова система. Притежава едновременно мъжка и женска полова жлеза, но оплождането става през време на половия акт (копулацията) на два охлюва. Актът на оплождането се предхожда от „предбрачна“ церемония. Двата охлюва продължително пълзят един върху друг, допирайки телата си. След това се обгръщат един друг с мускулестия си крак. Тази прегръдка може да продължи няколко часа. През това време охлювите обменят мъжки полови клетки, които оплождат яйцеклетките им. За стимулиране на процеса на копулация всеки индивид изхвърля в другия „любовни стрели“, които представляват варовити иглици. Оплодените яйца охлювите снасят в малки ями, които издълбават с крака си. От яйцата се развиват малки охлювчета. Оплождането става през май или юни, а яйцата се снасят през юли. Привеждат се сведения, че охлювът може да снесе до 40 – 80 яйца. Показаната снимка вляво е от 24 юни, а тази вдясно от 29 юни, но охлювите са снимани на различни места и не са от едно и също „семейство“.

Охлювът пребивава в активно състояние от пролетта до първите студове, когато се заравя в почвата. Изкопава с крака си малка дупка, настанява се в нея и я запушва с пръст. Прибира тялото си в черупката, запушва отвора ѝ с „тапа“ от калциев карбонат (епифрагма) и изпада във вцепенено състояние (анабиоза). В този период, който трае до 3 месеца, охлювът не се храни, жизнените му процеси се забавят и той губи до 20% от телото си. В подобно състояние охлювът изпада и при липса на достатъчно влага във въздуха. Това може да се случи дори по времето, когато охлювът се е покатерил на някое дърво или ограда (документирано със снимките по-горе). Охлювът в тези случаи се задържа за съответния предмет с крака си.

Завали ли топъл дъжд, охлювите отново се раздвижват и предприемат своите разходки из тревата или по алеите в парка.

И понеже в заглавието стана дума за транспорт, ето каква обява успя да заснема на входа на един подлез. Тези, които ще използват превозното средство, да имат предвид информацията, че охлювът се движи със скорост 1,5 мм в секунда.